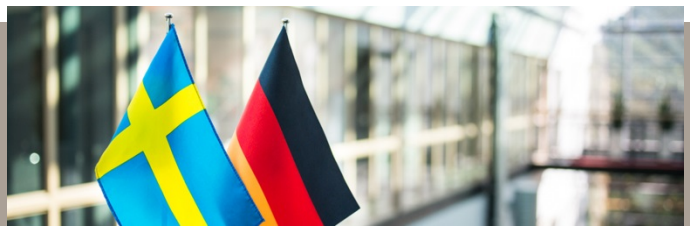

Tysk-Svenska Handelskammaren
Deutsch-Schwedische Handelskammer

Tysk-svenska konjunkturbarometern

maj 2015

Innehåll

Sammanfattning	3
1. Sverige: Investeringar bör ta fart	3
2. Tyskland: Stabila utsikter och måttligt tempo	4
Inledning	5
Del 1: Konjunkturen i Sverige	6
Konjunkturrisiker i ett svenskt perspektiv	6
Konsumtionskonjunkturen i Sverige	8
Investeringskonjunkturen i Sverige	9
Byggkonjunkturen i Sverige	10
Det svenska exportklimatet	11
Del 2: Konjunkturen i Tyskland	12
Konjunkturrisiker i ett tyskt perspektiv	12
Konsumtionskonjunkturen i Tyskland	14
Investeringskonjunkturen i Tyskland	15
Byggkonjunkturen i Tyskland	16
Det tyska exportklimatet	17
Del 3: Utmaning konkurrenskraft	18
Avslutande kommentarer	20

Sammanfattning

1. Sverige: Investeringar bör ta fart

- Enligt de tillfrågade företagen förblir den svenska konjunkturen relativt medelmåttig under det närmaste halvåret. Under denna period förväntas den privata konsumtionen fortsätta lämna det största bidraget till BNP-tillväxten, medan den mediokra investeringskonjunkturen inte förmår lyfta tillräckligt.
- Något förvånande anser paneldeltagarna från Sverige att de nationella konjunkturriskena under det kommande halvåret ter sig nästintill lika stora som de internationella (47 jämfört med 53 procent).
- De tyska företagen ger sin syn på den svenska konjunkturen genom följande, siffermässiga sammanfattning på en skala från 1 till 5 (5 = mycket bra)

	idag	november 2014	maj 2014
Konsumtionskonjunkturen	3,7	3,7	3,9
Investeringskonjunkturen (exkl. bygg)	3,4	3,5	3,6
Byggkonjunkturen	3,3	3,5	3,8

- Som synes ser konsumtionskonjunkturen relativt bra ut. Investeringskonjunkturen (inkl. byggkonjunkturen) bör dock – enligt vår uppfattning – utvecklas starkare, inte minst med tanke på den alltjämt höga arbetslösheten.
- De svenska företagen förväntar sig en oförändrad eller lätt positiv utveckling för alla ovan nämnda indikatorer under de kommande sex månaderna.
- Vår specialfråga handlar denna gång om att bevara eller förbättra företagens konkurrenskraft. De viktigaste faktorerna för att uppnå denna målsättning i Sverige är först och främst stark kompetensutveckling och framtidsorienterade innovationer, följt av god/bättre produktivitet och personalrekrytering. På femte plats kommer digitaliseringen.

Sammanfattning

2. Tyskland: Stabila utsikter och måttligt tempo

- Utsikterna för den tyska konjunkturen beskrivs av paneldeltagarna siffermässigt ungefärligen som de svenska, det vill säga något bättre än 3 - eller verbalt något bättre än medelmåttigt. Det handlar om ett konjunkturlok med hygglig fart inom alla BNP-aggregat – men inte om något snabbtåg. Den privata konsumtionen verkar dras av det snabbaste loket.
- Över 110 svenska företag med kommersiell koppling till Tyskland ger den tyska konjunkturen följande bedömningar:

	Idag	november 2014	maj 2014
Konsumtionskonjunkturen	3,5	3,5	3,8
Investeringskonjunkturen (exkl. bygg)	3,3	3,2	3,6
Byggkonjunkturen	3,1	3,1	3,5

- Överlag räknar vår panel inte med någon nämnvärd förändring under de kommande sex månaderna. Detta gäller både för konsumtionen och investeringarna. Man tror dock snarare på en positiv utveckling än på motsatsen.
- Avseende de viktigaste faktorerna för att bevara eller förbättra de tyska företagens konkurrenskraft fick vi en likartad redovisning som för de svenska företagen med kompetensutveckling, innovationsförmågan och produktivitet på topplatserna – dock ligger innovationsverksamheten i Tyskland på första plats.

Inledning

Tysk-svenska konjunkturbarometern maj 2015

Under perioden 4-18 maj genomförde Tysk-Svenska Handelskammaren sin tredje enkät avseende tyska exportföretags allmänna syn på den svenska konjunkturen och svenska exportföretags syn på den tyska konjunkturen. De tillfrågade företagen är till största del medlemmar i handelskammaren. Det unika med enkäten är de mestadels "korsvisa bedömningarna", det vill säga att beslutsfattare på tyska företag med export eller annan kommersiell koppling till Sverige bedömer den svenska konjunkturen och tvärtom.

Cirka 60 tyska företag svarade denna gång. Omvänt är det omkring 110 beslutsfattare i svenska företag med regelbundna kommersiella relationer till Tyskland som deltog och bedömde dagsläget i den tyska konjunkturen och utsikterna för det kommande halvåret. Vår förhoppning är att kunna ge en fingervisning om färdriktningen av de svenska och tyska konjunkturerna. Enkäten görs två gånger per år.

Våra paneldeltagare har bland annat bedömt de största riskerna för sina respektive företag/koncerner, nationella som internationella konjunkturrisiker. För första gången har vi fått en viktfordelning mellan nationella och internationella risker.

I vår specialundersökning tittar de tyska och svenska företagen närmare på de viktigaste faktorerna som påverkar deras framtida konkurrenskraft.

Enkätresultaten kommenteras av Hubert Fromlet, professor i internationell ekonomi vid Linnéuniversitetet och tidigare chefekonom vid Swedbank och konjunkturansvarig vid Scania. Hubert Fromlet utvecklade och införde bland annat en av Sveriges mest använda konjunkturindikatorer, Inköpschefsindex (PMI).

Del 1: Konjunkturen i Sverige

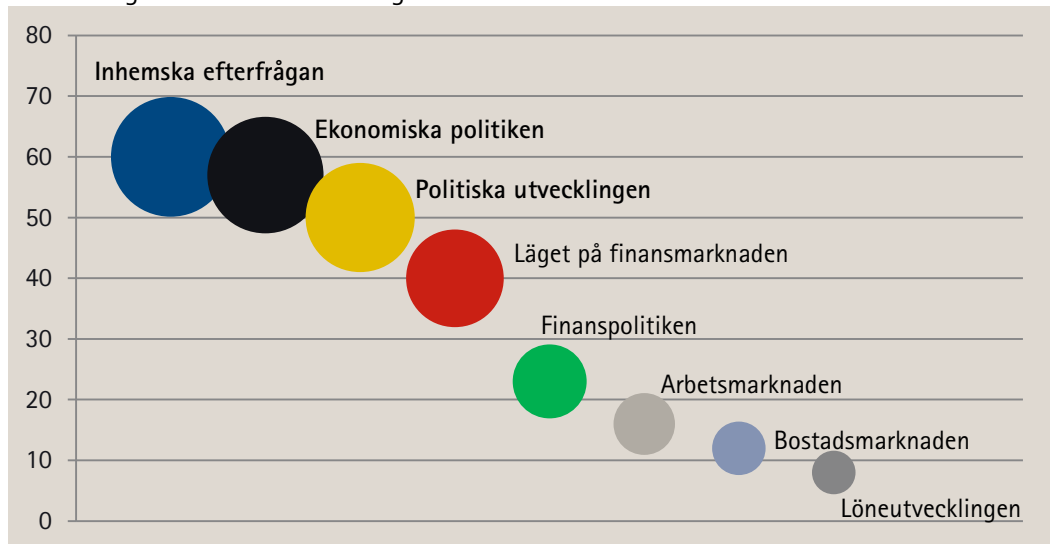
Konjunkturrisiker i ett svenskt perspektiv

Fråga 1: Vilka anser du vara de tre största externa konjunkturriskerna för ditt företag/din koncern för den närmaste framtiden, det vill säga risker som ditt företag inte kan påverka?

Svenska panelen svarar (i rankad ordning):

a) De främsta inhemska konjunkturriskerna i Sverige

Summering av antalet omnämningar av de tre största inhemska riskerna

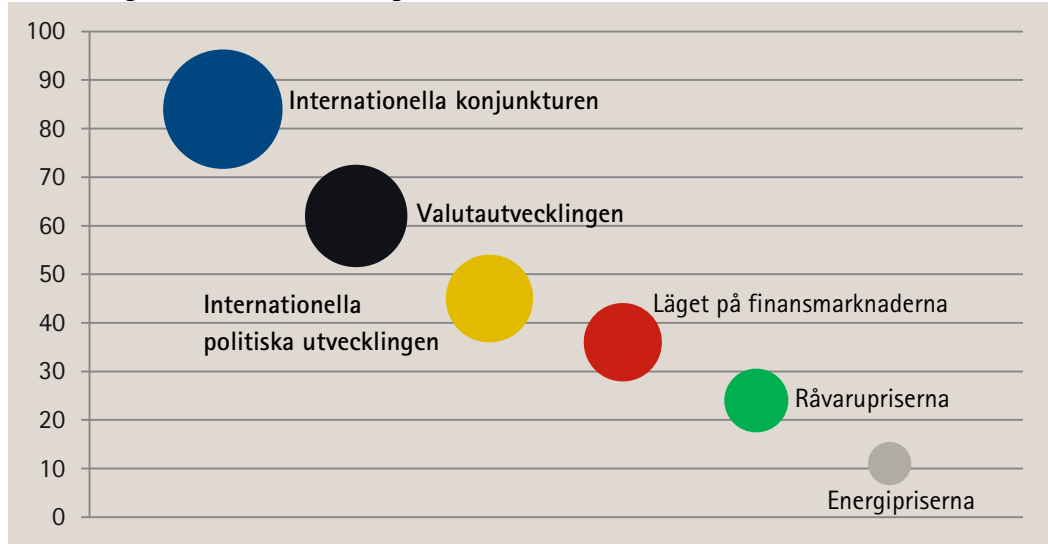
Hubert Fromlet kommenterar:

Svaren avseende de tre största inhemska svenska konjunkturriskerna kommer uteslutande från våra svenska medlemsföretag. Precis som i förra undersökningen för ett halvår sedan dominerar komplexet politisk utveckling, ekonomisk politik inklusive finanspolitik bland riskerna. En eventuell försvagning av den inhemska efterfrågan ses dock som den främsta enskilda framtida konjunkturrisken.

Utvecklingen på den svenska finansmarknaden rankas också som en påtaglig risk, vilken dock i en rad avseenden svårligen kan separeras från trender och händelser på den internationella finansiella arenan. Arbetsmarknaden och löneutvecklingen framstår som mindre oroväckande riskfaktorer speciellt i jämförelse med Tyskland. Detsamma gäller – något förvånande – för den svenska bostadsmarknaden. Men vi efterfrågar här det mer kortsiktiga riskperspektivet. Obalansen på den svenska bostadsmarknaden kan – men behöver inte – ha mer långsiktiga dimensioner.

b) De främsta internationella konjunkturriskerna för Sverige

Summering av antalet omnämningar av de tre största internationella riskerna

Hubert Fromlet kommenterar:

Handelskammarens svenska panel bedömer en otillfredsställande världskonjunktur som den i särklass dominerande externa internationella risken. Sedan kommer redan valutautvecklingen, vilket kan återspegla en alltför stark krona och/eller euro. Den internationella politiska utvecklingen och även de internationella finansmarknaderna (räntor, aktier, fastigheter) ges riskbedömningar som inte heller bör underskattas. De politiska riskerna tillmäts dock inte samma tyngd som för sex månader sedan.

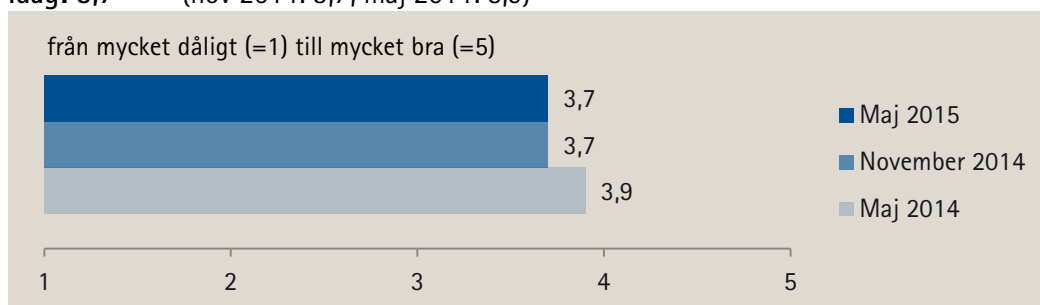
I en ny mätning får de sammanvägda internationella konjunkturriskerna för de svenska medlemsföretagen ungefärligen samma risknivå som de svenska konjunkturriskerna (53 jämfört med 47 procent).

Konsumtionskonjunkturen i Sverige

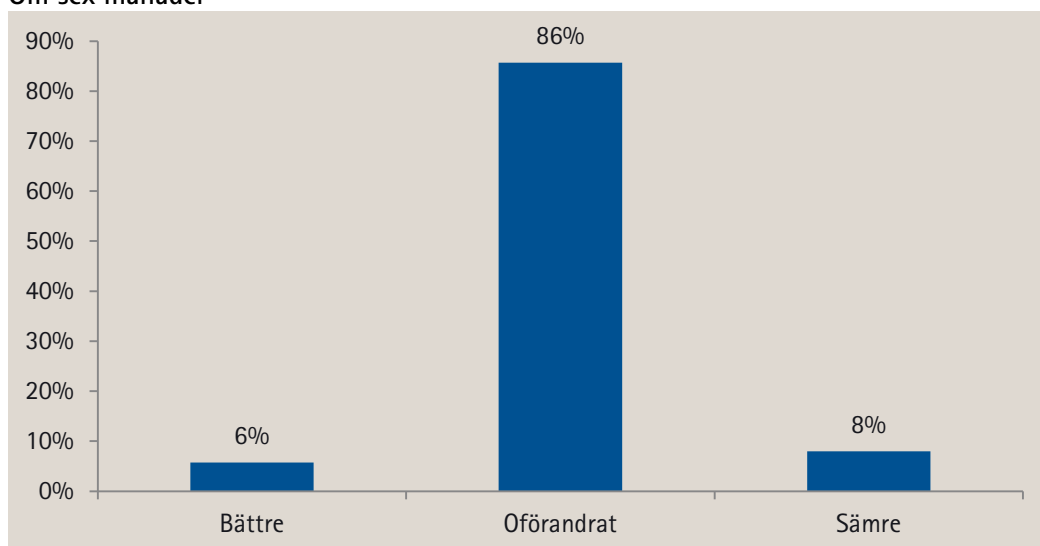
Fråga 2: Hur bedömer du konsumtionsklimatet i Sverige?

Tyska panelen svarar:

Idag: 3,7 (nov 2014: 3,7; maj 2014: 3,9)

Om sex månader

Hubert Fromlet kommenterar:

För ett halvår sedan bedömde vår tyska Sverigepanel utsikterna för den svenska konsumtionskonjunkturen som "ganska stabila". På en skala från 1 till 5 gav nuvarande mätning återigen ett genomsnittsvärde på 3,7 – ett ganska bra men inte starkt värde som enligt en tydlig majoritet (86 procent) ungefärligen borde kunna uppnås även om ett halvår. Den privata konsumtionen som svensk konjunkturmotor bedöms följaktligen leva kvar under de närmaste sex månaderna. Eventuella skattehöjningar något längre fram ingår inte i panelens (kortsiktiga) konsumtionsprognos, vilken sträcker sig endast fram till årsskiftet.

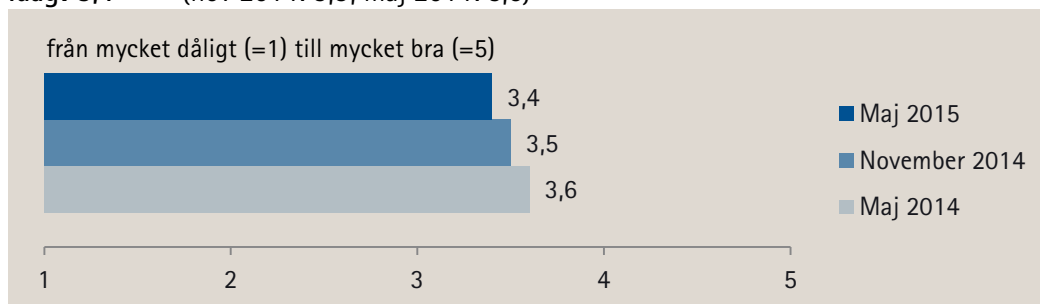

Investeringskonjunkturen i Sverige

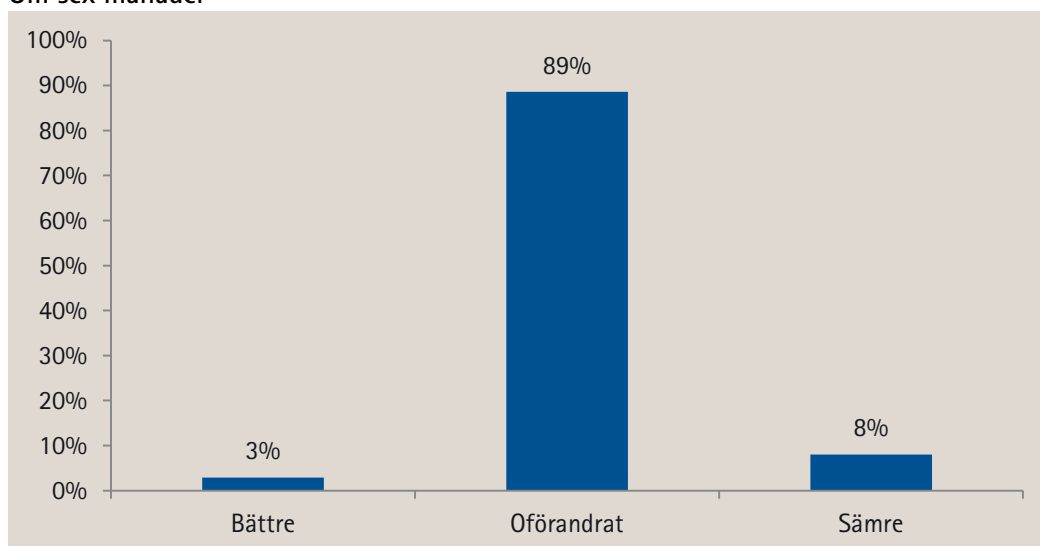
Fråga 3: Hur bedömer du investeringsklimatet, till exempel investeringar i maskiner, utrustning och it (ej bygginvesteringar) i Sverige?

Tyska panelen svarar:

Idag: 3,4 (nov 2014: 3,5; maj 2014: 3,6)

Om sex månader

Hubert Fromlet kommenterar:

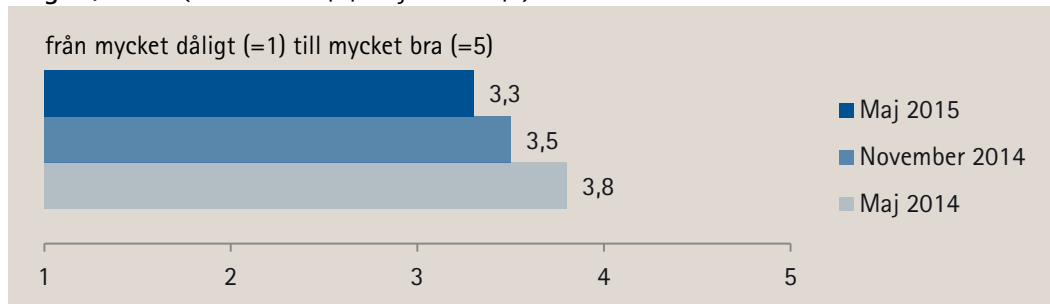
Den relativt medelmåttiga investeringskonjunkturen (exklusive bygginvesteringar) fortsätter – precis som i många andra länder och precis som förutsett av vår novemberpanel. Investeringskonjunkturen präglas av osäkerhet, både strukturellt och konjunktorellt. Tydligt minskad osäkerhet ser vi som en huvudförutsättning för en bättre investeringskonjunktur. För det närmaste halvåret tror cirka 90 procent av paneldeltagarna på en mer eller mindre oförändrad investeringskonjunktur. Den relativt otillfredsställande svenska investeringstrenden sedan ett antal år tillbaka bryts således inte – i vart fall inte i det kortare perspektivet.

Byggkonjunkturen i Sverige

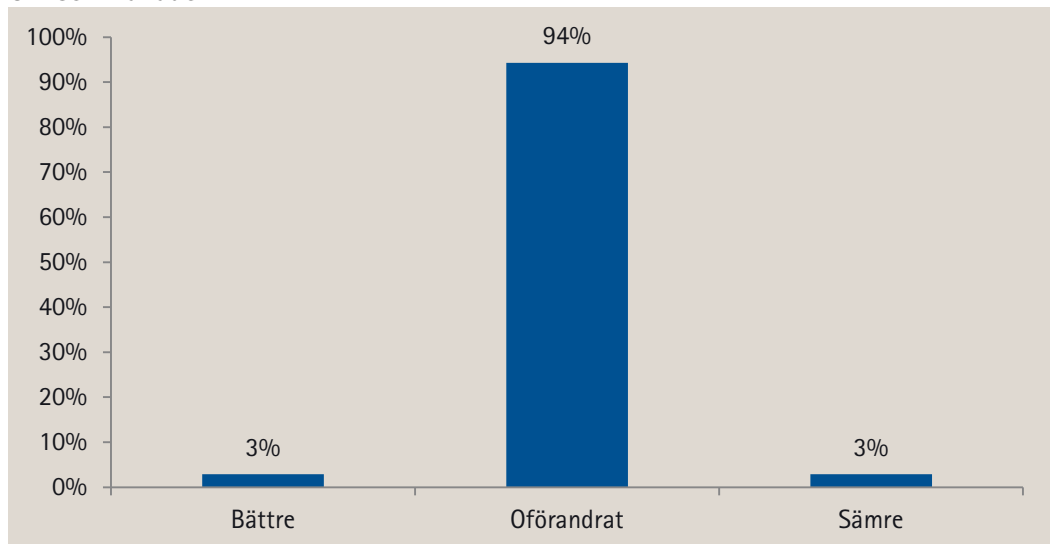
Fråga 4: Hur bedömer du investeringsklimatet i byggsektorn i Sverige?

Tyska panelen svarar:

Idag: 3,3 (nov 2014: 3,5; maj 2014: 3,8)

Om sex månader

Hubert Fromlet kommenterar:

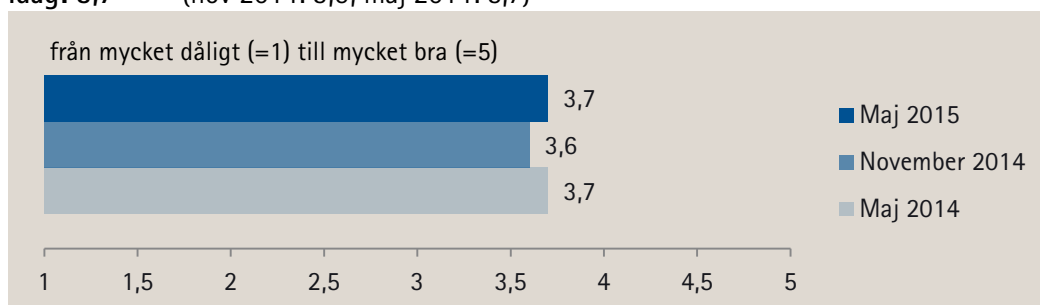
I vår novembermätning uteslöt över 80 procent någon acceleration av byggsektorn fram till nu – och den blev inte heller av enligt de deltagande företagens egen bedömning. Den totala byggkonjunkturen är sammantaget tillfredsställande – men inte bra. Speciellt näringslivet avvaktar fortfarande med sina bygginvesteringar.

Det svenska exportklimatet

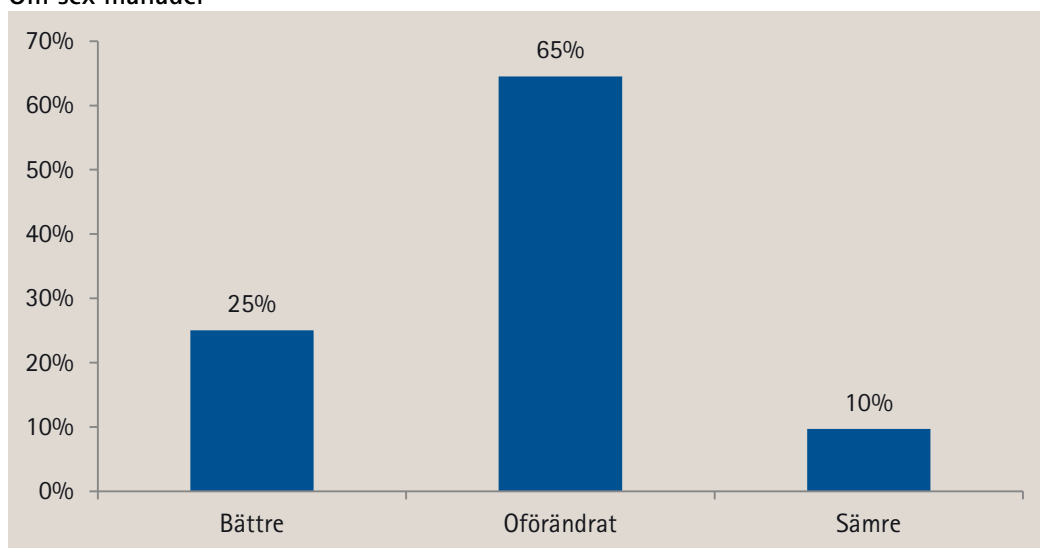
Fråga 5: Hur bedömer du generellt klimatet för svensk export?

Svenska panelen svarar:

Idag: 3,7 (nov 2014: 3,6; maj 2014: 3,7)

Om sex månader

Hubert Fromlet kommenterar:

Våra svenska enkättagare ser den svenska exportkonjunkturen i en gynnsammare och stabilare dager än vad man kanske skulle kunna förvänta sig med tanke på den trendmässiga kronuppgången sedan i höstas. Graderingen på 3,7 är nästan bra – och nästan två tredjedelar förutser tämligen oförändrade exportförutsättningar för svenska företag inom det närmaste halvåret – med en mycket liten prognosbias åt "rätt" håll. (En "prognosbias" åt rätt håll betyder i vårt fall att ett annat utfall än det här prognostiserade snarare kommer att framstå som något starkare än svagare.)

Del 2: Konjunkturer i Tyskland

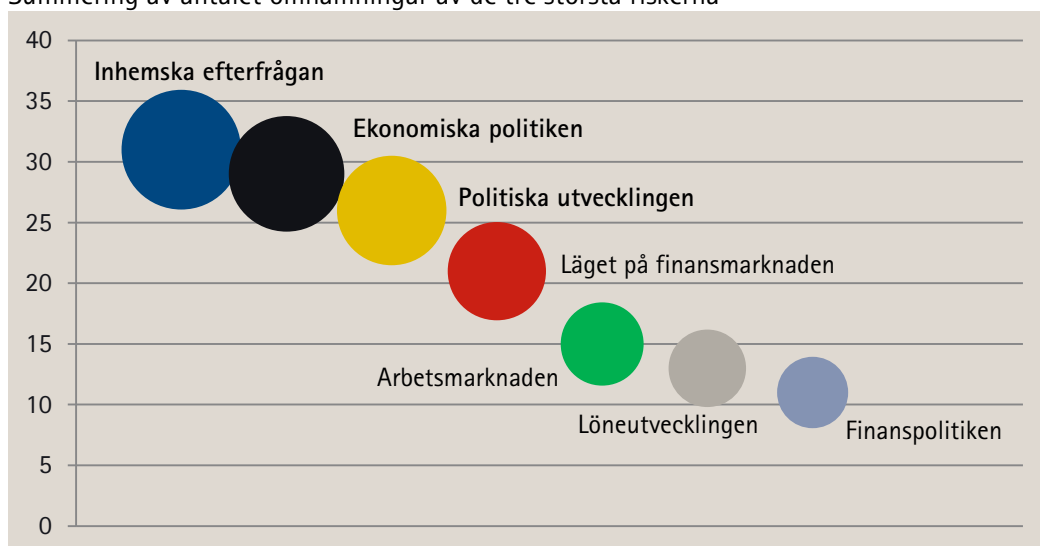
Konjunkturrisiker i ett tyskt perspektiv

Fråga 1: Vilka anser du vara de tre största externa konjunkturrisikerna för ditt företag/din koncern i prognosen för den närmaste framtiden, det vill säga risker som ditt företag inte kan påverka?

Tyska panelen svarar (i rankad ordning):

a) De främsta inhemska konjunkturrisikerna i Tyskland

Summering av antalet omnämningar av de tre största riskerna

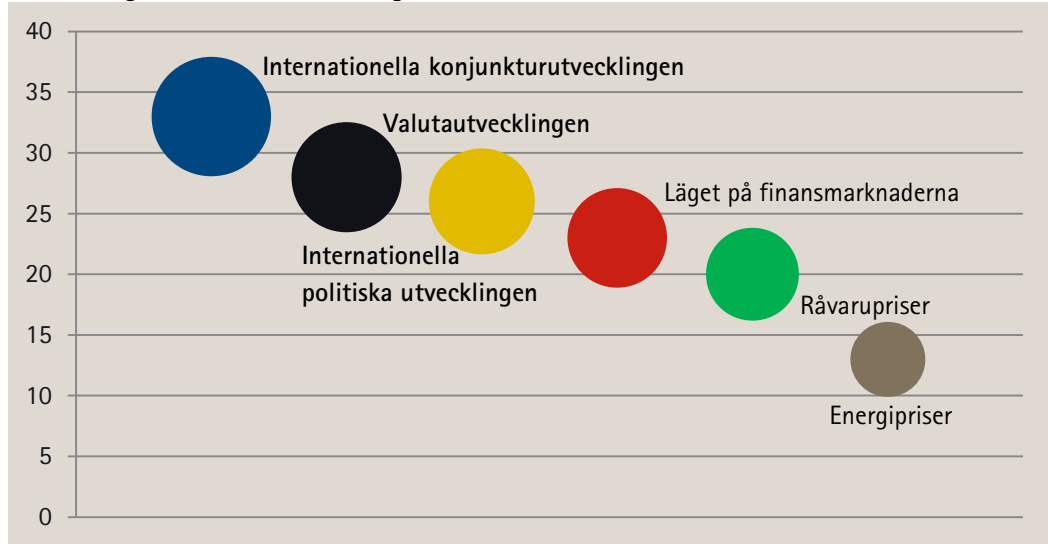
Hubert Fromlet kommenterar:

Även paneldeltagarna från Tyskland räknar ungefärligen med en jämn viktfordelning mellan inhemska och internationella konjunkturrisiker (45 jämfört med 55 procent).

En eventuell dämpning av den inhemska efterfrågan värderas för närvarande som den största enskilda inhemska konjunkturrisiken. Men också i Tyskland väger det sammanvägda blocket ekonomisk politik/politik tyngst på den nationella riskfronten. Anmärkningsvärt är också att delområdena arbetsmarknad och löner på aggregerad nivå verkar utgöra en avsevärd större riskfaktor än vad den separata riskfördelningen återspeglar – också jämfört med våra paneldeltagares bedömningar av den svenska arbetsmarknaden.

b) De främsta internationella konjunkturriskerna för Tyskland

Summering av antalet omnämningar av de tre största riskerna

Hubert Fromlet kommenterar:

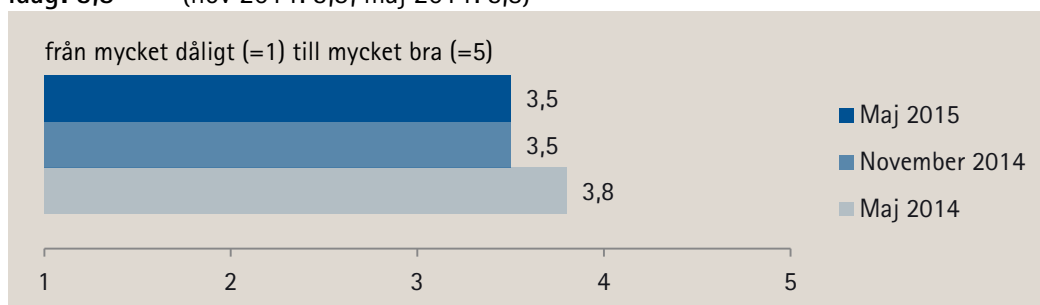
I Tyskland framstår den globala konjunkturen som den tydligt mest uppmärksammade internationella riskfaktorn – men även eurons färdriktning väger tungt liksom den internationella politiska utvecklingen. Obalanserna på finansmarknaderna märks givetvis också som en påtaglig framtida konjunkturrisk för den tyska ekonomin. Allt detta motsvarar väl den internationella riskbilden som kommer från de svenska paneldeltagarna.

Konsumtionskonjunkturen i Tyskland

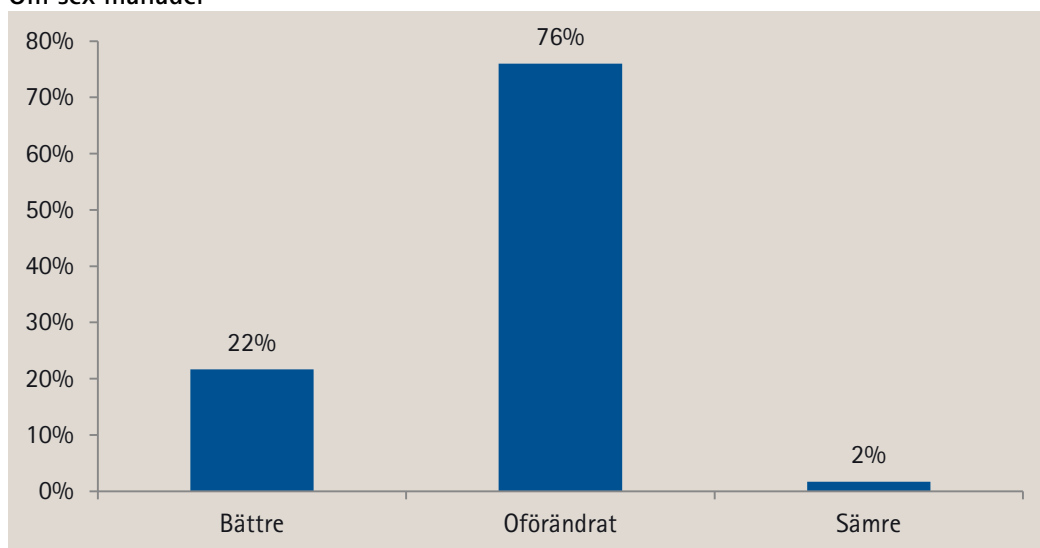
Fråga 2: Hur bedömer du konsumtionsklimatet i Tyskland?

Svenska panelen svarar:

Idag: 3,5 (nov 2014: 3,5; maj 2014: 3,8)

Om sex månader

Hubert Fromlet kommenterar:

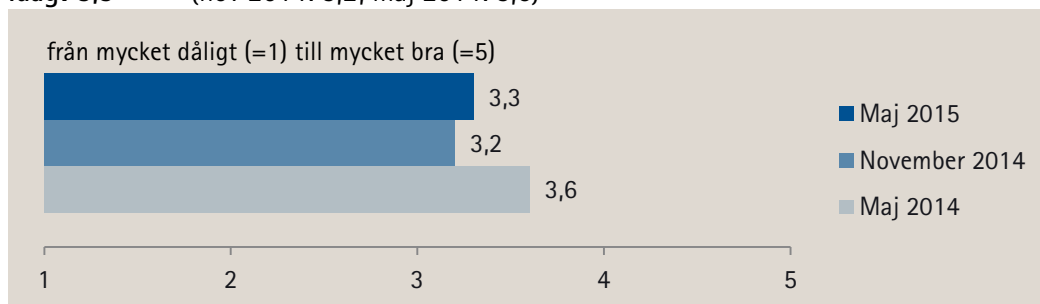
Tyskarna visar tveklöst på en högre konsumtionsbenägenhet än för bara några år sedan. Idag är den i alla fall mellan tillfredsställande och bra (3,5) – och fungerar uppenbart som främsta konjunkturmotor före den offentliga konsumtionen. För det närmaste halvåret skönjes ingen större förändring. Tre av fyra paneldeltagare förutser ett tämligen oförändrat konsumtionsklimat under denna period – med en viss bias åt det starkare hållet (vilken inte var lika tydlig vid tidigare mätningar). Det verkar inte omöjligt att relativt kraftiga reala lönehöjningar kommer att förstärka denna uppåtriktade bias.

Investeringskonjunkturen i Tyskland

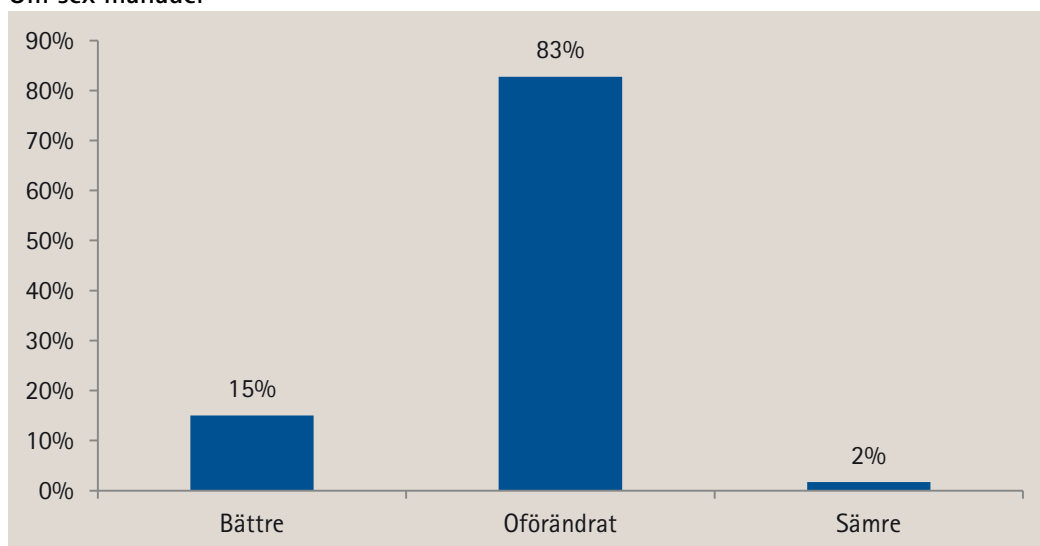
Fråga 3: Hur bedömer du investeringsklimatet, till exempel investeringar i maskiner, utrustning och it (ej bygginvesteringar) i Tyskland?

Svenska panelen svarar:

Idag: 3,3 (nov 2014: 3,2; maj 2014: 3,6)

Om sex månader

Hubert Fromlet kommenterar:

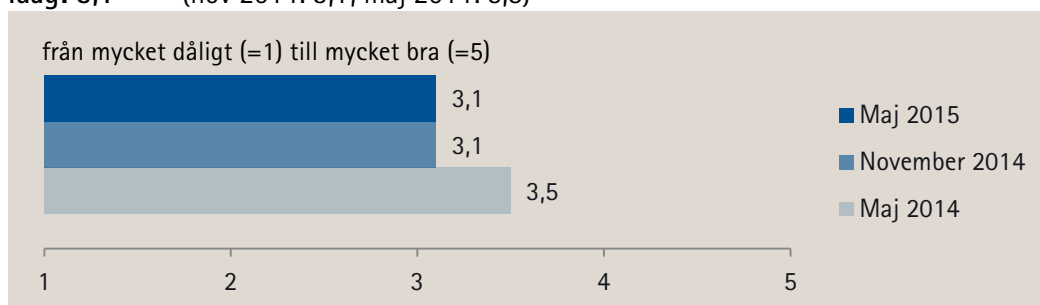
Investeringar (exklusive bygginvesteringar) är också i Tyskland – precis som i Sverige – en så kallad "underperforming" konjunkturmotor som inte använder sig av samtliga hästkrafter. Tanken ligger nära till hands att de låga räntorna inte räcker till för att kraftfullt förstärka investeringsbenägenheten. Nuvarande investeringskonjunktur är inte dålig – men den ter sig otillräcklig för att ge "trendstreck" en synligt brantare (gynnsammare) lutning.

Byggkonjunkturen i Tyskland

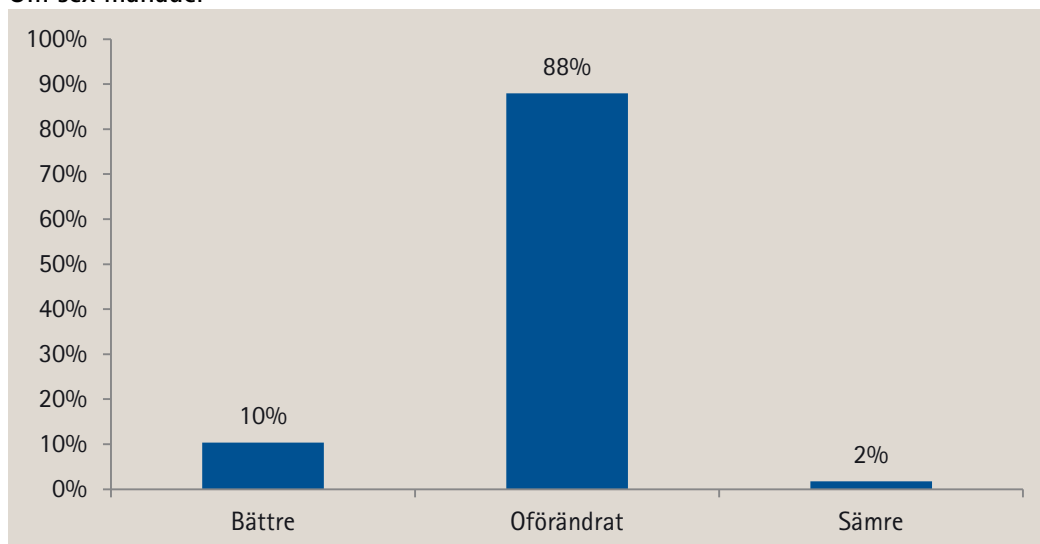
Fråga 4: Hur bedömer du investeringsklimatet i byggsektorn i Tyskland?

Svenska panelen svarar:

Idag: 3,1 (nov 2014: 3,1; maj 2014: 3,5)

Om sex månader

Hubert Fromlet kommenterar:

Byggkonjunkturen i Tyskland är tillfredsställande – men å andra sidan inte bättre än så. Utsikterna för de närmaste sex månaderna bedöms som stabila.

Sammantaget torde de tre presenterade konjunkturindikatorerna innebära att den tyska inhemska efterfrågan – konsumtion och investeringar – kommer att utvecklas relativt stabilt inom den närmaste framtiden. Någon högkonjunktur för den tyska inhemska efterfrågan – den makroekonomiska marknadsindikatorn för svensk export till Tyskland – blir det emellertid sannolikt inte tal om under vår prognosperiod.

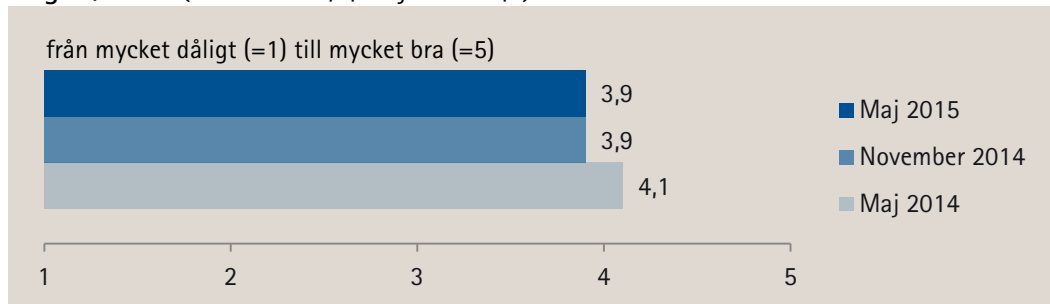

Det tyska exportklimatet

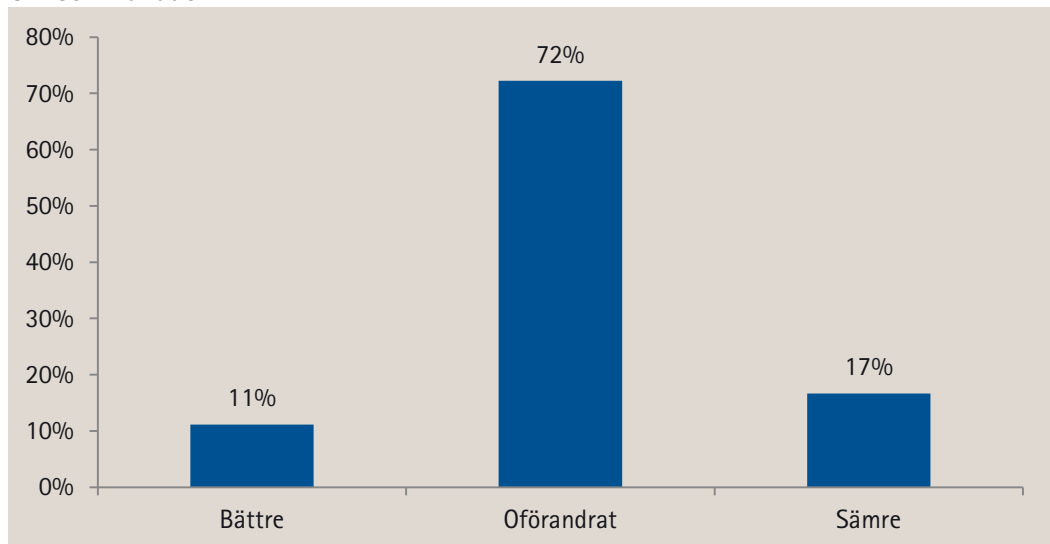
Fråga 5: Hur bedömer du generellt klimatet för tysk export?

Tyska panelen svarar:

Idag: 3,9 (nov 2014: 3,9; maj 2014: 4,1)

Om sex månader

Hubert Fromlet kommenterar:

Det förvånar föga att den tyska exportkonjunkturen beskrivs i en relativt positiv dager, i synnerhet med tanke på den sedan ett år tillbaka märkbara trendmässiga euroförsvagningen.

Det är emellertid viktigt att skilja på brutto- och nettoexport. I denna barometer påtalar vi bara bruttoexporten. I BNP-beräkningen ingår däremot nettoexporten, differensen mellan export och import. Då importtillväxten var relativt hög under det första kvartalet i år, kom nettoexportens bidrag till BNP-tillväxten att bli obefintligt.

Del 3: Utmaning konkurrenskraft

Mjuka faktorer dominerar

Fråga: Vilka anser du vara de fem största utmaningarna för ditt företag/din koncern för att behålla/förbättra konkurrenskraften?

a) Svenska panelen svarar (i rankad ordning):

1. Kompetensutveckling
2. Innovationsförmåga
3. Produktivitet
4. Personalrekrytering
5. Digitalisering
6. Globalisering
7. Miljöhänsyn (produkter/produktion)
8. Regler kring överlåtelse av verksamhet
9. Annat

Hubert Fromlet kommenterar:

Resultaten från vår undersökning fokuserar starkt på människan för att kunna tackla den nödvändiga konkurrenskraften. Denna ansats är precis den rätta – och framtidsorienterad. Krav på den ekonomiska politiken finns mer indirekt. De tillfrågade företagen är till stor del beredda att ta frågan om god konkurrenskraft i egna händer.

Den av vår svenska panel högst listade faktorn, kompetensutveckling, är ett exempel på att företagen själva är beredda att engagera sig för att behålla och förbättra sin konkurrenskraft. Andra "mjukare" konkurrensfaktorer ligger tvåa och fyra på listan: innovationskraften och företagets personalrekrytering. "Hårdare" faktorer – om man vill göra denna något grova distinktion – finner man på positionerna tre och fem i form av produktivitet och digitalisering. Den senare konkurrensfaktorn ligger dock relativt tydligt efter de fyra ledande, anser vår panel.

b) Tyska panelen svarar (i rankad ordning):

1. Innovationsförmåga
2. Personalrekrytering
3. Produktivitet
4. Kompetensutveckling
5. Digitalisering
6. Globalisering
7. Regler kring överlåtelse av verksamhet
8. Miljöhänsyn (produkter/produktion)
9. Annat

Hubert Fromlet kommenterar:

Handelskammarens tyska svarspanel presenterar inte mindre än tre viktiga faktorer som gemensamt toppar kampen om konkurrenskraften: innovationer, personalrekrytering och produktivitet. Sedan följer kompetensutveckling och digitalisering. Miljöhänsyn – avseende produkter och/eller produktion – hamnar varken i Sverige eller i Tyskland bland de fem viktigaste konkurrensfaktorerna. Kanske får vi se detta ändras i en senare undersökning?

Totalt sett visar svaren från Tyskland och Sverige inte på större skillnader, vilket man inte heller kunde förvänta sig i dagens globaliserade konkurrenssituation.

Avslutande kommentarer

- Bedömningen av delkomponenterna privat konsumtion, maskin- och bygginvesteringar leder till ett lands inhemska efterfrågan, det vill säga de sektorer som är av betydelse för exportörer.
- Det är viktigt att undvika direkta jämförelser mellan exempelvis enkätsiffrorna för den tyska och svenska privata konsumtionen. Dessa konjunkturbedömningar görs av olika paneldeltagare.
- Det kan rekommenderas att fram till nästa enkät inte minst följa upp riskbedömningarna i denna skrift. De här påtalade riskerna kan finnas kvar med samma tyngd, bli större eller mindre. Nya risker kan dyka upp, bättre externa förutsättningar likaså.

Besöksadress: Valhallavägen 185
Postadress: Box 27104, SE-102 52 Stockholm
Telefon: +46-8-665 18 00
Telefax: +46-8-665 18 04

Kontakt Tysk-Svenska Handelskammaren
Malin Johansson | Informationschef
Telefon: +46-8-665 18 64 | +46-70-104 37 45
malin.johansson@handelskammer.se

Malmö
Adress: Humlegatan 1, SE-211 27 Malmö
Telefon: +46-40-30 49 40
Telefax: +46-40-30 49 43

Kontakt Prof. Hubert Fromlet
Telefon: +46-70-768 49 92
hubert.fromlet@lnu.se

info@handelskammer.se
www.handelskammer.se

Utvalda ekonomiska data

	Tyskland	Sverige
Folkmängd	80,2 miljoner	9,8 miljoner
Arbetslöshet	6,8 procent	8,3 procent
BNP/invånare	34 219 euro	43 000 euro
Genomsnittslön	3 449 euro	3 308 euro
BNP-tillväxt 2014	1,5 procent	2,1 procent
Investeringskvot 2014	17,0 procent	18,4 procent
Exportkvot 2014	40,0 procent	31,4 procent
Inflationsnivå 2013	1,6 procent	0,4 procent

Källor: Destatis, Auswärtiges Amt, SCB